

**HZ. ÖMER'İN YÖNETİM ANLAYIŞININ ETİK LİDERLİK PERSPEKTİFİNDEN
ANALİZİ**

Adil AKKUŞ

Tez Danışmanları

Dr. Öğr. Üyesi Neşe YILDIZ

Dr. Öğr. Üyesi Tunay KARAKÖK

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalında

Doktora Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Ocak, 2023

ÖZET

Son yıllarda; iş, sanat, siyaset, spor, dini vb. birçok farklı alanda etik skandallar meydana gelmiştir. Bu skandallar, küreselleşmeye bağlı olarak geniş bir coğrafyada maddi ve manevi zararlara neden olmuştur. Buna bağlı olarak, araştırmacılar etik konusuna yönelmiş ve 2000’li yılların başında etik liderlik teorileri geliştirilmiştir. Önceki yıllarda yapılan liderlik araştırmalarından farklı olarak, etik liderlik teorisyenleri liderlerin salt ahlaki yönüne odaklanmıştır. Söz konusu liderlik teorisi, sosyal öğrenme teorisi ve sosyal mübadele teorisi üzerine temellendirilmiştir. Sosyal öğrenme teorisine göre bireyler, rol modelleri vasıtasıyla davranışlarını şekillendirmektedir. Sosyal mübadele teorisi ise karşılıklılık esasına dayanmaktadır. Buna göre liderlerin etik ilkelere bağlı olması, takipçilerin de bu yönde davranması eğilimini arttırmaktadır. Bu bağlamda örgütlerde etiğin yayılımı için liderler, takipçileri için örnek davranışlar sergilemelidir.

Liderlerin hayatı ve yöneticilik deneyimleri, yöneticiler veya yönetici adayları için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bu liderler, hayatta olan birisi olabileceği gibi, tarihte iz bırakmış liderler de olabilir. Önemli şahsiyetlerin liderliği sadece bireyler açısından değil, araştırmacılar tarafından da ilgi ve merak konusu olmuştur. Bu kapsamda Hz. Ömer günümüzde daha çok ahlaki özellikleri ile bilinen liderdir. Sadece İslam tarihinde değil, insanlık tarihinde de derin izler bırakmış önemli bir şahsiyettir. Zira onun yönetimi oryantalist araştırmacıların da ilgisini çekmiştir.

Literatüre bakıldığında Hz. Ömer ile ilgili birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Ancak Hz. Ömer’in liderliğini etik liderlik bağlamında inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda Hz. Ömer’in yönetimi ve yöneticilik özellikleri etik liderlik çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmanın amacı kapsamında, Hz. Ömer’in yönetim anlayışı etik bir rol model olma hususunda araştırılmıştır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden tarihsel araştırma yöntemi, veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Dokümanlardan elde edilen bulgular, içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi neticesinde Hz. Ömer’in etik liderliği, toplam sekiz boyut üzerinden değerlendirilmiştir. Bu boyutlar; etik karakter, çift yönlü iletişim, etik karar verme, etik sorumluluk yönetimi, motivasyon, diğerkâmlık ve

danışma şeklindedir. Elde edilen bulgular, çalışmanın üçüncü bölümünde bu boyutlar bağlamında tasnif edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma neticesinde Hz. Ömer'in söz konusu boyutlara uygun davranışlar sergilediği görülmüş ve sonuç bölümünde değerlendirmeler yapılmıştır. Bu kapsamda modern etik liderlik yaklaşımları ile paralellik gösteren Hz. Ömer yönetiminin, yöneticiler ve araştırmacılar için yararlı olması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Ömer, Yönetim, Etik, Etik Liderlik

KAYNAKÇA

- Âdem, H. (2016). İslam'da Yönetim ve Adalet Anlayışı. *Yenifikir Uluslararası Hakemli Akademik Fikir Araştırma Dergisi*, 7(17), 72-92.
- Ağırman, C. (2018). Hadis Kaynaklarında Hz. Ömer'in Hangi Konularda Zikredildiği. *Uluslararası Hz. Ömer Sempozyumu*, Sivas, Türkiye.
- Ahatlı, E. (2013). "Zeyd B. Hattâb", Tdv İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/zeyd-b-hattab> (ET:15.05. 2021).
- Akarsu, M. (2018). Hz. Ömer Döneminde Yönetim ve Yöneticilerin Uygulamalarından Kesitler. *İslam Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (4), 63-93.
- Akarsu, M. (2018). İlk Dönem İslam Tarihinde Yargının Kurumsallaşmasında Dört Halifenin Rolü. *Eskiye Dergisi*, (37), 57-79.
- Akbaş, M. (2010). Hz. Ömer'in Kırbacı. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 15(1), 57-70.
- Akbaş, M. (2011). Hz. Ömer Dönemindeki Fetihlerin Ardından Gerçekleştirilen Tebliğ Faaliyetleri (Irak-Suriye-Cezire-Mısır). *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 115-137.
- Akbaş, M. (2018). Hz. Ömer Dönemi Fetihleri. *Uluslararası Hz. Ömer Sempozyumu*, Sivas, Türkiye.
- Aktan, C. C. (2009). Ahlak ve Ahlak Felsefesine Giriş. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 38-59.
- Aktaş, K. (2014). Etik-Ahlâk İlişkisi ve Etiğin Gelişim Süreci. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 22-32.
- Aktaş, Ö. (2018). Hz. Ömer'in Basra Valisi Muğîre B. Şu'be'yi Görevden Almasıyla İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi. *Universal Journal Of Theology*, 3(1), 39-52.
- Akyol, C. & Dikici, A. (2009). Şiirle Öğretim Tekniğinin Öğrencilerin Başarı ve Tutumlarına Etkisi. *İlköğretim Online*, 8(1), 48-56.
- Alada, V. (2020). Sosyal Mübadele Teorisi Perspektifinden Faiz: Bir Değerlendirme. *İmgelem*, 4 (7), 423-437.

- Tonus, H. Z. & Oruç, İ. (2012). İnsan Kaynakları Yönetiminde Etik Dışı Davranışlar ve Yönetimi: Bir İşletmenin Personel Yönetmeliği İçerik Analizi. *İş Ahlakı Dergisi*, 5(10), 149-181.
- Treviño, L. K., Butterfield, K. D., & McCabe, D. L. (1998). The Ethical Context İn Organizations: Influences On Employee Attitudes And Behaviors. *Business Ethics Quarterly*, 8(3), 447-476.
- Treviño, L. K., Hartman, L. P., Brown, M. (2000). Moral Person And Moral Manager: How Executives Develop A Reputation For Ethical Leadership. *California Management Review*, 42,128-142.
- Tunçer, P. (2011). Örgütsel Değişim ve Liderlik. *Sayıştay Dergisi*, 80 (1), 57-83.
- Tümer, G. (1994). "Din", Tdv İslâm Ansiklopedisi, <https://İslamansiklopedisi.Org.Tr/Din#1-Genel-Olarak-Din>. (ET:02.02.2021).
- Türk Dil Kurumu. (2010). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK
- Uludağ, S. (2013). "Vera ", Tdv İslâm Ansiklopedisi, <https://İslamansiklopedisi.Org.Tr/Vera>. (ET: 10.05.2022).
- Van Dierendonck, D. (2011). Servant Leadership: A Review And Synthesis. *Journal Of Management*, 37(4), 1228-1261.
- Van Vugt, M. Jepson, S. Hartman, C., & De Cremer, D. (2004). Why Autocratic Leadership Might Fail İn Solving Public Good Dilemmas: The Importance Of Group Stability. *Journal Of Experimental Social Psychology*, 40, 1-20.
- Vatanserver, Ç. (2017). Bir Oto-Biyografi Üzerinden Otantik Liderliği Yorumlamak: Turgut Uzer'in Olymp ve Faniler Kitabı *Yönetim ve Organizasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 43-68.
- Vroom, V. H. & Yetton, P. W. (1973). Leadership And Decision-Making (Vol. 110). University Of Pittsburgh Pre.
- Wikipedia, 2021. Laissez Faire https://tr.wikipedia.org/wiki/Laissez_faire (ET: 02.05. 2021).
- Yağar, F. ve Dökme, S. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yardımcı, A. B. (2018). *Sinoplu Filozof Diogenes (Diyojen) ve Etik Anlayışı*. (Ed. Kıran, Ö.), Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop. Ankara: Berikan Yayıncılık.
- Yeşil, A. (2016) Liderlik ve Motivasyon Teorilerine Yönelik Kavramsal Bir İnceleme, *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 158-180